

Tør du sige noget?

Ytringsfrihed: Hver anden offentligt ansat er bange for at ytre sig. Medarbejderne i SKAT er ingen undtagelse. Men du er faktisk – for det meste – sikret ret til at udtale dig.

Af journalist Irene Scharbau. DJ
irene@komplottet.dk

Har du prøvet at være case-personen, der skal fortælle journalisten, hvordan arbejdet foregår på din arbejdsplads? Eller har du overvejet at kontakte pressen, fordi arbejdsforholdene gør det umuligt at give borgerne en ordentlig betjening?

Hvis du har tænkt på at ytre dig om dit arbejde, er der i hvert fald stor sandsynlighed for, at du føler ubehag omkring det. Og tilsyneladende med god grund:

En undersøgelse fra FTF viser, at hver anden offentligt ansat er bange for at ytre sig. Årsagen er mange års erfaringer med, at udtalelser kan give kedelige reaktioner fra ledelsen. Fra fyringer til anklager om illoyalitet og skjulte sanktioner i form af manglende forfremmelse.

I SKAT bliver personalet ofte interviewet til pressen. Told og skat er godt stof, og mange har haft oplevelsen af, at "det skulle jeg måske ikke have sagt".

I Dansk Told & Skatteforbund har man de senere år oplevet et stigende antal henvendelser fra medlemmer, der anmoder fagforeningen om at udtale sig i stedet for dem selv, da de er bange for ledelsens reaktioner.

"Det er noget pudsigt noget med ytringsfrihed. SKAT roser ytringsfriheden og siger alle må udtale sig, men så kommer virkeligheden ind. Vi oplever, at hvis medarbejderne ytrer sig, og det ikke er helt til SKATs fordel, så bliver det noteret", siger forbundsformand Jørn Rise.

Og SKATs medarbejdere er ikke alene om disse forhold:

En betænkning om ytringer

Sidste år udsendte Justitsministeriet en betænkning om "offentligt ansattes ytringsfrihed og meddele-ret". Udvalget, der arbejdede med betænkningen, undersøgte konkrete sager om ytringsfrihed fra 1992 til 2004. Og det klare mønster var, at "de offentligt ansatte, der ytrer sig, kritiseres for at være illoyale over for deres arbejdsplads eller ledelse".

Og kritik af ledelsesforhold, faglige forhold eller tilkendegivelser af personlige holdninger får tilsyneladende mere alvorlige konsekvenser for de offentligt ansatte end udtalelser vedrørende standarden af ydelser m.v.

Ved hjælp af de konkrete sager kunne udvalget også konstatere, at ledelserne i det offentlige ofte kræver, at medarbejderne forholder sig ukritisk til ledelsesbeslutninger - både på administrativt og politisk plan. Og fra mediernes side var meldingen, at et stigende antal medarbejdere ønsker at ytre sig anonymt - og det generelle billede er, at færre offentligt ansatte ønsker at ytre sig.

Bange for reaktionerne

I Dansk Told & Skatteforbund beklager forbundsformanden, at medlemmerne er bange for at udtale sig.

"Det er svært at holde på sin ret, når man får reaktioner fra selve topledelsen. Desuden har vi oplevet en medarbejder blive sigtet for overtrædelse af straffeloven for at omtale en sag i Dansk Told & Skat. Sigtelsen faldt, men skrækken for at udtale sig vil altid være der. Og det er synd, for vi har jo brug for debatten! Vi har brug for at skabe et tillidsvækkende forhold til borgerne gennem medierne. Og vi er nødt til at tale om arbejdsforholdene, og hvad politiske beslutninger har af konsekvenser", siger Jørn Rise.

Han mener, at gamle tiders traditioner blandt embedsmænd for ikke at ytre sig stadig præger SKAT.

"Men de tider er forbi, hvor man kan leve skjult og godt. Med de overgreb der er på medarbejderne i den offentlige sektor, er det en nødvendighed med debat. Det skal ud til offentligheden. Og når der ikke er debat, tror ledelsen jo også, at alt er godt. Det er jo farligt, *ikke* at ytre sig", siger forbundsformanden, der selv for nyligt blev stillet spørgsmålet af en journalist, om han *turde* stille op til en radiodebat.

"Jeg kan kun opfordre medlemmerne til at deltage i debatten. Og til at rette henvendelse

til forbundet, hvis man ikke tør. Så tager vi sagerne op. Det er vigtigt, at vi bliver opmærksomme på de ubehageligheder, medlemmerne udsættes for", siger han.

Man må gerne sige noget

I SKAT understreger ledelsen gang på gang, at alle har ret til at sige, hvad de mener. Helt ude på SKATs åbne hjemmeside ligger en pressevejledning til medarbejderne, der understreger, at de er velkomne til at ytre sig.

SKATs HR-direktør Kirsten Otbo siger til Dansk Told & Skat, at det overrasker hende, at forbundet møder disse oplevelser blandt medlemmerne.

"Der er enormt vide ramme for debat i SKAT. Vi har f.eks. haft masser af debat på vores interne net, hvor der har været gevaldige angreb på ledelsen. Det er ikke mit indtryk, at medarbejderne ikke må eller vil sige noget. Og en af visionerne i SKAT er åbenhed - det er en holdning, der har været der hele tiden. I øvrigt er hele projektet SKAT og ledelse bygget op med fokus på, at der sker en udveksling af holdninger og synspunkter hele vejen rundt."

Kirsten Otbo mener, at nogle medarbejdere måske i højere grad har problemer med selv-censur.

"Nogle tænker måske, uha, det her kan jeg ikke sige til chefen. Og så er der jo brokke-hovederne. Her kan det være helt OK, at ledelsen siger stop. Jeg har ikke nogen ide om, hvorfor eller i hvilke tilfælde medarbejderne henvender

“

Når der ikke er debat, tror ledelsen jo også, at alt er godt.

”

Jørn Rise

Du har retten på din side

Enhver er berettiget til på tryk, i skrift og tale at offentliggøre sine tanker, dog under ansvar for domstolene. Censur og andre forebyggende forholdsregler kan ingen sinde på ny indføres. (Danmarks Riges Grundlov § 77)

Enhver har ret til ytringsfrihed. Denne ret omfatter meningsfrihed og frihed til at modtage eller meddele oplysninger eller tanker uden indblanding fra offentlig myndighed og uden hensyn til landegrænser. (Menneskerettighedskonventionen artikel 10).

DU må som privatperson gerne udtale dig om din arbejdsplads. Det er vigtigt, at du anfører, at du udtaler dig på egne vegne. Du må ikke give oplysninger videre, der er omfattet af tavshedspligt. Alt hvad der kan udleveres i offentlig aktindsigt, er ikke omfattet af tavshedspligt. Hvis du er med til at træffe beslutninger, må du ikke komme med meningstilkendegivelser i den henseende - særligt ikke i tiden op til beslutningerne tages.

irene

Gode råd, hvis du taler med pressen

- Undersøg, hvad journalisten vil med sin henvendelse.
- Skal du interviewes til elektroniske medier, så bed om at få spørgsmålene på forhånd, så du kan forberede dig, og diskutere nødvendigheden af spørgsmålene.
- Tal sandt og overdriv aldrig. Undgå ironi og sarkastiske bemærkninger.
- Bevar roen. Udtal dig ikke om noget, du ikke er sikker på - bliv ikke smigret over henvendelsen. Ingen kan tvinge dig til en udtalelse.
- Gør hvad du kan for at få citaterne til gennemlæsning eller din optræden til gennemsyn før offentliggørelse.
- Vær i videst muligt omfang åben om din kontakt til pressen.

irene

sig til Dansk Told & Skatteforbund. Men sidder der en fagforening og synes, der er et problem, så må de tage kontakt til mig, så vi kan drøfte de konkrete sager", siger HR-direktøren.

FTF: Lovgivning ikke god nok

Men spørgsmålet er, om direktørens forsikringer er nok. FTF har i efteråret spurgt sine medlemmer om deres muligheder for at ytre sig: Over 65 procent af de offentligt ansatte siger i undersøgelsen, at de ville "vil blive opfattet som illoyale af deres arbejdsgiver, hvis de udtaler sig negativt om eksempelvis nedskæringer".

Tre ud af ti har fået problemer efter, at de har brugt deres grundlovssikrede ret til offentligt at kommentere kritisable forhold på deres arbejdsplads.

"Det er en uholdbar situation for de ansatte og til skade for brugerne af de offentlige velfærdsydelser", mener FTF's formand Bente Sorgenfrey.

FTF har deltaget i Justitsministeriets udvalgsarbejde om ytringsfrihed for offentligt ansatte. Og FTF var sammen med Journalistforbundet *ikke* enige i flertallet af udvalgets vurdering af, at lovgivning er god nok.

"Der er ingen tvivl om, at offentlige ansatte har en grundlovssikret ret til at ytre sig, men en præcisering i forvaltningsloven vil skabe mere viden om retsstillingen og en større trykthed for de offentligt ansatte. Det koster ikke mange anstrengelser at lave denne ændring i forvaltningsloven. Gevinsten vil være en levende debatkultur om den offentlige velfærd og tryktheden for medarbejdere", siger FTF's formand.

Men betænkningen er det foreløbige punktum hos Justitsministeriet.

Lige som Jørn Rise mener Bente Sorgenfrey, at det er yderst vigtigt, at offentligt ansatte ytrer sig.

"De offentlige arbejdspladser er hverken til for de ansattes eller arbejdsgivernes skyld. De er alene til for borgernes skyld. Offentligt ansatte skal ikke kun være loyale overfor "firmaet", men har også en loyalitet overfor borgerne, når det ikke gælder sager, hvor man har tavshedspligt", siger hun.

Behov for åbenhed

Arbejdet i Justitsministeriets udvalg viste i øvrigt, at der er stor uvidenhed blandt de offentligt ansatte om regler for at ytre sig. Behov for information er stort. Derfor har man udsendt en vejledning, der præcisere regler og muligheder for ytringsfrihed.

Udvalget konstaterer i betænkningen også, at begreber åbenhed, gennemsigtighed og troværdighed er væsentlige værdier i den offentlige forvaltning.

"Det er derfor naturligt, at offentligt ansatte, der har en grundig indsigt i og interesserer sig for forholdene inden for deres egne arbejdsområder, også bidrager med deres viden og synspunkter i den offentlige debat. Ytringsfriheden sikrer, at offentligt ansatte har en vidtgående ret til at deltage i den offentlige debat om forholdene på egne arbejdsområder", står der i betænkningen.

Her foreslås det også, at ledelserne på arbejdspladserne skaber en kultur, hvor der er plads til at debattere arbejdsforholdene, og at man i fællesskaber drøfter problemstillingerne omkring ytringsfrihed.

SKAT ser meget gerne...

"SKAT ser meget gerne, at ansatte udtaler sig om emner inden for eget fagområde, hvis man ved, hvad sagen drejer sig om, og hvis man kan stå inde for det, man siger. Vi siger ikke nej til at udtale os, medmindre vi bliver spurgt om noget, vi ikke ved eller har tavshedspligt omkring... Enhver har ret til at udtale sig som privatperson. Det gælder også om SKAT". (Fra SKATs pressepolitik).

Finansministeriets Personaleadministrativ Vejledning (PAV) kapitel 9:

"Endelig nævnes det, at det i praksis er fast antaget, at offentligt

ansatte har en videregående frihed til at udtale sig om ressourcespørgsmål inden for eget arbejdsområde."

Links

Justitsministeriets betænkning: www.jm.dk/pressemeddelelse fra april 2006 (arkiv 2006).

Vejledning om ytringsfrihed:

<http://www.jm.dk/wimdoc.asp?page=document&objno=76095>

FTF's undersøgelse: www.ftf.dk/page.dsp?page=9401

Ytringsfrihed: www.menneskeret.dk

irene